

רשק
שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת תרומה ל שבט תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים פו ירושלמי: ביכורים ה

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו...

ברש"י: לדורות.

הקשה הרמב"ן, והלא מזבח שעשה שלמה עשרים אמה אורך ועשרים רוחב.

ולדידי צריך עיון להיפך, למה הוצרך הכתוב לומר 'וכן תעשו' לדורות, וכי סלקא דעתך לשנות דבר מהתבנית שדקדק הקדוש ברוך הוא והראה למשה רבנו ע"ה. וביותר צריך לעיין, במשכן שילה ובבית עולמים, מי נתן להם רשות לשנות ממה שהראה הקדוש ברוך הוא למשה את המשכן הקרשים והיריעות. ואף על פי שהכל נבנה על פי נביא, כמו שנאמר בדברי הימים (א. כח יט) 'הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית'. ובבית שני, היו חגי זכריה ומלאכי. ובנין העתיד הראהו הקדוש ברוך הוא ליחזקאל. מכל מקום מי נתן לנו רשות להאמין לנביאים הללו לחדש דבר מעתה, מה שכתוב בתורה איפכא.

אבל האיר ה' את עיני, שאף על פי שבמסכת שבועות (טו א) דרשו פסוק זה לחומרא לענין הוספה על העיר ועל העזרות, מכל מקום עיקר הפסוק בא לקולא, ופירוש הפסוק 'ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו' לדורות, היינו שגם לדורות תעשו את תבנית המשכן וכליו ככל אשר אראה אתכם, וכאן הותר לשנות את תבנית המשכן על פי מה שיאמר לנביאים אז באותו זמן.

אף על פי שבשאר מצוות התורה אין שומעין לנביא לשנות אפילו כל שהוא, מצוה זו שאני, שהרי בפירוש בא הפסוק להקל ולומר שנוכל לשנות את תבנית הבנין והכלים בכל פעם ופעם, אפילו שהשינוי הוא מהמראה שהראה הקדוש ברוך הוא למשה רבנו, על פי מה שמראה הקדוש ברוך הוא לנביאי הדור, ובכלל זה גם מה ששינה שלמה המלך את המזבח.

אולם מה שלא הראה הקדוש ברוך הוא לנביאי הדור שינוי ממה שהראה למשה רבנו, כאשר אותם כלי שרת נעשים לדורות, צריכים המה לעשותם על פי המראה הראשון שהראה הקדוש ברוך הוא למשה רבנו בהר סיני.

עפ"י חתם סופר

נושאי הדף בעלון

קמח למצות שהתלחח בצואת
תרנגולים.....זבחים פו

הרגיש חולשה מהצום כבר בליל יום
הכפורים אם מותר לו
לאכול.....זבחים פז

קדושה באויר בית הכנסת, בניית
עזרת נשים
באוירו.....זבחים פח

עשיית טלאי בספר תורה
שנפסל.....זבחים פט

ברכת המזון וספירת העומר איזו מהן
קודמת.....זבחים צ

כיצד לנהוג בליל יום טוב שני של
סוכות בברכות סוכה
וזמן.....זבחים צא

הוצאת שמן מן הנר או עצים
ממדורה ביום טוב.....זבחים צב

כפתור ופרח.....עמוד 5

קמח למצות שהתלחלח בצואת תרנגולים

כתב הטור (או"ח סי' תסו) בשם הר"א מגרמייזא (רוקח סי' רצ), שק שיש בו קמח וישבו בו תרנגולים ונתלחלח הקמח מצואתם, אינו מחמיץ, אולם ירקד ויוציא את הבצק שהתלחלח מהצואה וישליכנו לחוץ ושאר הקמח מותר.

ומבאר ה"ז (סק"ד) שמה שאמרו להוציא את הקמח הדבוק אין זה משום איסור חמץ, שהרי צואת התרנגולים אינה מחמיצה, אלא משום 'הקריבהו נא לפחתך' (מלאכי א ה), שאין לקיים מצות אכילת מצה במצה העשויה בקמח שנתלכלך מצואת תרנגולים, ואפילו בשאר המצות שעושה לצורך יום טוב אין ראוי לנהוג בזיון בהם, ומה שכתב הרוקח שאין בזה משום חמץ בא לומר שאם אירע שלא רקדו הקמח אין כאן איסור כלל. אך הב"ח (שם ס"ב ד"ה ומה) כתב הטעם שצריך להוציא את צואת התרנגולים משום 'בל תשקצו'.

אמנם בכתב סופר (שו"ת, או"ח סי' פח) כתב, שיש להסתפק אם דברים האסורים משום 'הקריבהו נא לפחתך' אין יוצאים בהם ידי חובת המצוה גם בדיעבד, וכן כגון מי שאין לו קמח למצות אלא קמח המלוכלך בצואה, אם עליו לאפות מצות מקמח זה בכדי שלא להתבטל ממצות אכילת מצה, או שלא יועיל לו לאפות מצות מקמח זה כיון שלא יצא בהם ידי חובה אפילו בדיעבד.

והביא שהנה הרמב"ם (איסורי מזבח פ"ב ה"י) כתב, בהמה שנוולד לה אחת מן הטריפות האוסרים אותה באכילה אסורה לגבי המזבח משום שנאמר 'הקריבהו נא לפחתך'.

והקשה הכסף משנה (ד"ה הרי) שבגמרא (תמורה כט.) דרשו כן מהנאמר בתורה (ויקרא א ג) 'מן הבקר' למעט את הטריפה שאין להביאה למזבח, ומדוע נקט הרמב"ם פסוק מדברי קבלה, וכתב שאפשר שהרמב"ם סבר שהדרשה מן הנאמר 'מן הבקר' היא אסמכתא בעלמא.

אך הכתב סופר מעיר על יישוב זה שקשה לומר שהגמרא הביאה את הפסוק שהוא רק אסמכתא והוא רק דין דרבנן, ולא הביאה את הדרשה מדברי קבלה שהוא לכל הפחות קרוב לדין דאורייתא, וכתב שנראה לומר שגם הרמב"ם מודה שיש איסור מהתורה להקריב טריפה, אלא שהעדיף לומר את האיסור מדברי קבלה שהוא כולל גם טריפות שהם אינם אסורים באכילה אלא מדרבנן, שמכל מקום מוגנה להקריבם על גבי המזבח כיון שלעצמו אינו ראוי לאכילה.

וכן מדויק בלשון הרמב"ם שכתב 'אחת מן הטריפות האוסרים אותה באכילה', שהתכוין לכלול בזה כל מה שאסור באכילה ואפילו רק מדרבנן וזאת משום 'הקריבהו נא לפחתך'.

ועל פי זה כתב, שמוכרחים לומר שהאיסור של 'הקריבהו נא לפחתך' מעכב גם בדיעבד, משום שאם לא כן היה על הרמב"ם להעדיף להביא הלימוד מהתורה מ'מן הבקר' שהוא ודאי מעכב גם בדיעבד, אלא מוכח שגם האיסור של 'הקריבהו נא לפחתך' מעכב בדיעבד. אך כתב שעדיין יש לדון, שיתכן שרק לגבי קרבנות כל הנאסר משום הקריבהו מעכב גם בדיעבד אבל למצות אינו מעכב, וסיים שעדיין יש להסתפק בזה.

הרגיש חולשה מהצום כבר בליל יום הכפורים אם מותר לו לאכול

בחתם סופר (שו"ת, אהע"ז ח"ב סי' פב, הו"ד במשנ"ב סי' תרי"ז סק"ו) כתב, שאף שחולה שלא השתנו פניו מחמת החולי ואין יודעים שהוא חולה אין מאכילים אותו ביום הכיפורים, כמובא במגן אברהם (סי' תרי"ז סק"א), מכל מקום חולה היודע מרת נפשו, יכול ליקח לעצמו ולאכול, בין ביום הכיפורים בין בשאר איסורים, כיון שמרגיש בעצמו שיכול לבוא לידי סכנה.

בחשוקי חמד (יומא כ:) נסתפק, באדם המרגיש חולשה כבר מליל יום הכיפורים אם מותר לו לקחת לעצמו דבר מאכל, אם יתכן שחולשת יום הכיפורים תתחיל כבר מהלילה, או שחולשה בשעה זו הרי היא דמיונות שווא. וכתב שלכאורה יש להביא הוכחה לזה מהמובא בסוגייתנו וביומא (שם), שכל יום ויום היו עושים את עבודת תרומת הדשן סמוך לעלות השחר, אך ביום הכיפורים היו מקדימים לעשות זאת בחצות הלילה, ומבארת הגמרא הטעם משום חולשתו של הכהן הגדול, הרי שכבר מהלילה שייך לומר שיש חולשת יום הכיפורים.

אך כתב לדחות שהנה התוספות (ד"ה משום) כתבו לבאר, שאין הכוונה לחולשת הכהן הגדול כשיעשה את עבודת תרומת הדשן, כיון שאין הכהן גדול עושה עבודה זו שרק עבודות היום מוטלות עליו, אבל עבודות הלילה נעשים על ידי כהן הדיוט, וכמו בשאר ימות השנה, אלא הכוונה שעל ידי שעושים את תרומת הדשן כבר בחצות, ניתן להקדים גם שאר עבודות הלילה, כגון סידור המערכה ושריפת איברים שלא נתעכלו, ועל ידי כן יהיה מזומן הכהן הגדול להתחיל עבודתו מיד בבוקר כשיעלה עמוד השחר, ויעשה את עבודת היום קודם שיהא רעב וחלש. ואם כן נמצא שאין הכוונה לחולשה שבלי ליל יום הכיפורים אלא לחולשה שתבוא בהמשך היום, ואין ראייה מכאן שניתן לומר שהוא מרגיש חלש מהצום כבר מהלילה. עוד כתב, שאף אם נאמר כפשוטו שהכוונה לכהן גדול בעבודת הלילה, אין מכאן ראייה לעניננו, שיתכן שיש לחלק בין כהן גדול שהיה מסוגר שבוע לפני כן וגם מנעו ממנו מאכלי חלב ומאכלי בשר וגם היה נעור כל הלילה, לסתם אדם. [אך ראה עוד בתוספות בשם ריב"א, שאין גורסים כהן גדול, והכוונה לכהן הדיוט העושה את תרומת הדשן, ולפי זה יש לכאורה ראייה].

במגן אברהם (סי' תרי"ח סק"י) כתב, שחולה האוכל ביום הכיפורים לא יקדש משום חשש ברכה לבטלה, ובהגהות רעק"א (אות ג) כתב בשם נזירות שמשון שיש לתמוה על דבריו, שהרי ודאי המדובר הוא ביום, ואם כן אין הקידוש אלא ברכת בורא פרי הגפן ואינו עושה ברכה מיוחדת לקידוש כבלילה, ומה שייך לומר שיש בזה ברכה לבטלה.

ובטהרת השולחן (או"ח שם) כתב ליישב, שאם נאמר שצריך לקדש, הרי אף שעומד עכשיו ביום עליו לעשות קידוש של לילה, וכמו בכל יום טוב שמי שלא קידש בלילה שחוזר ומקדש ביום וצריך לברך אז ברכת היום, ובברכה זו יש לומר שיש בה ברכה לבטלה, ועל כן לא יעשה קידוש כלל. ומוכח מדבריהם שלא שייך לומר שחולה יאכל כבר בליל יום הכיפורים, שלא שייך לומר שחלש כבר מהצום.

קדושה באויר בית הכנסת, בניית עזרת נשים באוירו

בסוגייתנו הסתפקה הגמרא אם יש קדושה באויר המזבחה, דהיינו אם גם מה שעלה על אויר המזבחה נחשב כבר כעלה על המזבחה ואסור להורידו כדין כל הפסולים שאם עלו על המזבחה אסור להורידם, או לא. ופסק הרמב"ם (פסולי המוקדשים פ"ג ה"ב) שאויר המזבחה כמזבחה. המהר"י קורקוס ביאר שנפשטה ספיקת הגמרא ממקומות אחרים ולכן פסק הרמב"ם שאויר מזבחה כמזבחה, ובכסף משנה כתב שאין צריך להגיע לזה, אלא שמכיון שלא נפשטה בעיית הגמרא מספק אין להוריד ממה שבא לאויר המזבחה.

בבית שלמה (שו"ת, או"ח סי' כח) נשאל בענין בית הכנסת שלא היו בו די מקומות לעזרת הנשים, ורצו הגבאים לעשות עמודים במערב בית הכנסת ועליהם להעמיד את עזרת הנשים, באופן שלא יתמעט משטח בית הכנסת למטה אבל יתמעט מאוירו לצורך עזרת הנשים. אם יש בכך משום הורדה בקדושה כיון שמורידים מאוירו לקדושה קלה, או שכיון שבשטחו התחתון לא מפחיתים יש להתיר זאת. [שם המדובר היה שכבר עשו זאת ובאו לשאלו אם מותר להשתמש שם לצורך עזרת נשים, אם בזה שמשתמשים לצורך עזרת נשים הוא הורדה מקדושה].

בתשובתו (ד"ה בענין השלישי) דן אם יש קדושה לאויר בית הכנסת, ונוטה לומר שיש קדושה לאויר בית הכנסת כמו לאויר העזרה, כמבואר בתוספות (שבועות יז. ד"ה תלה) שיש קדושה באויר העזרה, אך כתב שכל זה כשלא בנה על האויר והפסיקו, אבל אם בנה בו תקרה מסתלקת הקדושה, וביאר הסברא בזה, שאין קדושת האויר מחמת קדושת עצמותו, רק מחמת שהוא אויר הרצפה, ולא נתקדש אלא כל זמן שרואה את הרצפה, אבל אם הפסיקוהו מהיותו אויר הרצפה הלכה קדושתו. וכמבואר בשבת (קטז.) שהמסיר שם השם מהקלף, שכאשר השם הוסר שוב אין קדושה בקלף, וכתב שאין איסור בעצם סילוק הקדושה כיון שאויר אין בו ממש. עוד כתב, שאף אם נאמר שאין התקרה מפסיקה ויש קדושה באויר גם לאחר שבנו שם עזרת נשים, מכל מקום מותר לעשות שם קדושה קלה כגון עזרת נשים, וכמו שהתירו האחרונים להניח שאר ספרים בארון הקודש משום שאינו מבטלו מקדושתו הראשונה. וכעין זה כתב בשואל ומשיב (מהדו"ק, ח"ב סי' כב) שאף שאויר יש בו קדושת בית הכנסת מכל מקום מותר לעשות בו עזרת נשים, שגם בעזרת נשים יש קדושה ואף בבית המקדש עשו עזרת נשים, ובזכות נשים צדקניות נגאלו, ועל כן מותר לעשות זאת לכתחילה. **ובדברי חיים** (שו"ת, או"ח ח"א סי' ג) כתב, שאין כלל קדושה באויר בית הכנסת, ומה שאמרו בסוגייתנו שאויר מזבחה כמזבחה לא משום קדושה אמרו כן, רק שנחשב כלחמו של מזבחה לענין שאין להורידו מהמזבחה, וזו איבעיית הגמרא אם נחשב כמוזבחה, אבל לא ששייך לומר שיש קדושה באויר, אמנם משום ביזוי מצוה, כמבואר בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ג) שאסור לשטוח בגדים לייבש באויר בית המדרש, אבל להורידו לקדושה קלה כגון לעשות שם עזרת נשים אין בזה ביזיון, וגם הורדה בקדושה אין כאן שהאויר אינו קדוש, ולכן אם מסכימים ז' טובי העיר יכולים לעשות שם עזרת נשים, והסכים עמו **המהרש"ם** (ח"א סי' לה ד"ה ובדבר מה).

אולם **באמרי יושר** (שו"ת, ח"ב סי' יב) חלק על דבריו, וכתב שודאי אויר בית הכנסת הרי הוא עיקר בית הכנסת ויש בו קדושה, ואפילו האויר שלמעלה ממקום התפילה עצמה כגון שבית הכנסת גבוה, גם הוא מתקדש בקדושת התפילה, ועל כן כתב לאסור לעשות עזרת נשים בתוך אויר בית הכנסת

עשיית טלאי בספר תורה שנפסל

במסכת סופרים (פ"ב ה"א) נחלקו תנאים אם מותר לכתוב בספר תורה על גבי מטלית, ואם מותר להדביק יריעה שנקרעה בדבק, דעת חכמים שאין כותבים על גבי מטלית וכן אין להדביק את היריעה בדבק, ודעת רבי שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר שמותר לכתוב חלק מהספר תורה על גבי מטלית ומותר להדביקה בדבק.

המהרי"ק (שורש קכב) כתב לדון אם מותר במקום הצורך כשיש פסול ביריעה ואי אפשר לתקנה, לחתוך חלק מהיריעה ולהדביק במקומו קלף אחר ולכתוב גם על גביו, והאריך לבאר שהתנאים נחלקו רק בהדביק מטלית מבד או מבגד, אם כיון שעיקר הספר תורה נכתב על גבי קלף אף שמעט ממנו נכתב על גבי מטלית יש להכשירו או לא, אבל אם מדביק קלף כשר וכותב על גביו, הספר תורה כשר לכל הדעות.

ומה שנחלקו עוד אם מותר להדביק היריעה, היינו כשנעשה קרע באותיות עצמם ועל כן לדעת חכמים אין ההדבקה מועילה, כיון שעדיין אין האותיות מוקפות גוויל, שאף שהם נקראות כאות אחת צריך שכל חלק וחלק מהאותיות יהיה מוקף גוויל, אבל כשאין חשש זה מותר לכל הדעות להדביק בדבק ביריעה במקום הצורך.

וכן כתב **מהר"ם פדוואה** (שו"ת, סי' פד) שלא מצאנו איסור לתקן מבחוץ במטלית של קלף, ולא נחשב הספר תורה למנומר עבור זה, וכתב שאין לחשוש בחתיכה מהקלף שחותכים ומסירים ומשליכים לגניזה שמורידים אותה מקדושתה, מפני שאם לא יעשו את התיקון, הרי כל הספר תורה יבוא לגניזה, ואם כן אינו מורידה בכך שחותכה וגונזה.

אך **בשבות יעקב** (שו"ת, ח"ב סי' פח) כתב, שכל זה דווקא בתיבות של חול שיכול לכתוב כמה תיבות על קלף אחר, אבל אם היה טעות בנטפלין לשם [האותיות שבאות אחר שם השם], אין לחתוך בקלף ולהדביק תחתיו קלף אחר, משום שהוא זלזול בשם השם שחלקו נכתב על קלף אחד וחלקו נכתב על קלף אחר, וכתב עוד שאפילו את השם כולו אין לכתוב על גבי טלאי שהוא גנאי לשם.

ובבית יצחק (שו"ת, יו"ד ח"ב סי' קה) כתב, שנראה שאם יש שם השם על הקלף ונתקלקל, אסור לתקנו על ידי חיתוך הקלף והדבקת קלף אחר תחתיו, וכדברי השבות יעקב שיש בזה משום גנאי, וכמובא בסוגייתנו שכלי הקודש שנקבו אין מתיכין אותן וכן אם הם נפגמו אין לתקנם.

הרי שבתיקון כלי שרת יש משום גנאי, וכל שכן שם הקודש שהוא בוודאי קדוש יותר מכלי שרת, אין לחתכו ולתקנו, אבל אם מלכתחילה עשו טלאי ביריעה, מותר לכתוב עליה גם שם השם כולו או חלקו, שאין בזה משום גנאי לקודש, אך למעשה כתב להחמיר בזה לכתחילה ולא לכתוב שם השם על המטלית אלא אם כן יש קצת תיבות לפניו ולאחריו, אולם מכל מקום בדיעבד אם כתבו רק שם השם או חלקו על גבי מטלית, אין לפסול הספר תורה וכן אין לתקנו, משום שיש בזה משום הוצאת לעז על הראשונים שקראו בו.

ברכת המזון וספירת העומר איזו מהן קודמת

בשאגת אריה (סי' כב) כתב לדון במי שהיה יושב לאכול בלילה בימי הספירה ועדיין לא ספר ספירת העומר, מה עליו להקדים, אם יברך קודם ברכת המזון או יספור ספירת העומר ואחר כך יברך. והכריע, שאם יושב על שולחנו בשבת ויום טוב שהסעודה בהם היא חובה, ויש בהם מצוה חיובית לברך ברכת המזון, עליו להקדים את ברכת המזון מפני שהיא תדירה, שברכת המזון של חובה שנוהג בשבתות וימים טובים הם יותר מחמישים פעמים בשנה, אבל ספירת העומר אינה אלא מ"ט יום בשנה, וכמובא בסוגייתנו שתדיר ושאינו תדיר קודם.

אולם בסעודה בימות החול אין דין קדימה לברכת המזון על פני ספירת העומר, מפני שברכת המזון בימות החול אינה חובה שהרי אינו חייב לאכול פת, ומה שברכת המזון של שבת ויום טוב הוא תדיר של חובה, זה לא מועיל לברכת המזון של חול לומר שבעצם ברכת המזון הוא תדיר בכל מקום, כיון ששל חול אינו תדיר של תורה. וכמו כן גם אין לספירת העומר דין קדימה על ברכת המזון, ואף על גב שספירת העומר הוא דבר שבחובה מה שאין כן ברכת המזון של חול, אין דין קדימה לדבר שבחובה, וראיה לזה שמבואר במשנתנו שאין הטעם שחטאת קודמים לשלמים מפני שהן דבר שבחובה מה שאין כן בשלמים שהוא בא בנדבה, אלא משום שחטאת ואשם קדושים יותר שהם קדשי קדשים ושלמים קדשים קלים, הרי שמה שהוא דבר שבחובה אינו גורם לו דין קדימה, ולכן הרשות בידו להקדים איזה מהן שירצה, או ברכת המזון לספירת העומר של חול או ספירת העומר לברכת המזון.

ובמשנה הלכות (שו"ת, ח"ח סי' קצג) כתב, שנראה שאף בימות החול יש להקדים את ברכת המזון לספירת העומר, ובא לדון בדבר החדש ולומר שאין אומרים תדיר ושאינו תדיר או תדיר ומקודש, או תדיר דרבנן ושאינו תדיר דאורייתא, אלא במקום שיש לפנינו עכשיו ב' מצות ואפשר לקיים שניהם, בזה אומרים שתדיר קודם או מקודש קודם, אבל באופן שיש לנו מצוה לקיימה ויש לפנינו גם מצוה חיובית, אבל אי אפשר לקיים רק חלק מהמצוה החיובית, הגם שודאי חייב להשתדל ולקיים החלק כדי שבסופה יקיים כל המצוה, מכל מקום נראה שלקיים מצוה שלימה עדיף, ובשביל קיום חלק מהמצוה שהוא בספק עדיין אם יקיים כולה אין דוחים מצוה גמורה שלפנינו אפילו אינה חיובית אלא קיומית.

ולפי זה הרי ספירת העומר בכל יום אינה מצוה בפני עצמה אלא רק חלק מהמצוה שנשלמת אחר מ"ט יום, וכמו שנפסק **בשולחן ערוך** (או"ח סי' תפ"ט ס"ח) שאם שכח לספור באחד מהימים שוב לא יספור בברכה, ועל כן יש להקדים את ברכת המזון, שאף שאינה מצוה חיובית אלא קיומית מכל מקום עכשיו אחר שאכל יש עליו חיוב לברך, ומצוה זו שנשלמת כולה עכשיו היא קודמת לספירת העומר שבספירה באותו יום אינו מקיים רק חלק מהמצוה.

ועל פי זה ביאר הטעם שתיקנו לספור ספירת העומר רק אחר תפילת ערבית אף לסוברים שקריאת שמע דרבנן וספירת העומר דאורייתא, ואם כן היה מקום להקדים את ספירת העומר שהיא מקודשת, שהוא מפני שבספירת העומר אינו מקיים אלא חלק מהמצוה.

כיצד לנהוג בליל יום טוב שני של סוכות בברכות סוכה וזמן

בשולחן ערוך (או"ח סי' תרס"א) פסק, שבלייל יום טוב שני של סוכות יאמר קידוש, זמן [שהחיינו], ואחר כך יברך על הסוכה, ולא כפי שעושה ביום הראשון שאומר הקידוש ומברך לישב בסוכה ואחר כך מברך על הזמן (שם סי' תרמ"ג ס"א), מפני שביום הראשון הזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה, מה שאין כן ביום השני שאין צריך לברך שהחיינו על מצות סוכה כיון שברך מאתמול, ואפילו אם יום ראשון היה יום חול יצא ידי חובת ברכת זמן על הסוכה. אך **הב"ח** (שם סי' תרס"א ד"ה ולענין), **המגן אברהם** (שם ד"ה ומי) **והט"ז** (סק"א) כתבו, שדעת רוב האחרונים שלעולם יברך סוכה ואחר כך זמן, וכן כתב **המהרש"ל** (שו"ת סי' סד) שקבלה בידינו לנהוג לברך גם ביום השני על מצות סוכה ואחר כך על הזמן.

בנודע ביהודה (שו"ת, או"ח מהדו"ק סי' לט) כתב להכריע נידון זה מהמובא בסוגייתנו, שהנה הגמרא הסתפקה בתדיר ומקודש מה עדיף, ופסק **הרמב"ם** (תמידין ומוספין פ"ט ה"ב) ששונים הם. והנה ברכת הזמן תדירה יותר מברכת הסוכה, אך ברכת הסוכה מקודשת הימנה מפני שהיא מצוה דאורייתא, מה שאין כן ברכת הזמן ביום טוב שני הוא ברכה על מצוה דרבנן שהרי מדאורייתא אין צריך לעשות יו"ט שני, ואם כן גם נידון זה תלוי לכאורה בספק הש"ס המובא בסוגייתנו, תדיר ומקודש מה עדיף, ולדעת הרמב"ם יקדים איזו מהם שירצה, אך היות שלמצות סוכה יש מעלה נוספת שהוא חיוב החל באותו יום, שהרי בודאי שצריך לעשות היום ברכת לישב בסוכה, מה שאין כן זמן אינו מחויב לומר זמן דווקא היום כמבואר שאף בחול יצא ידי חובת זמן על הסוכה, ומשום שמשעת עשיית הסוכה כבר חל עליו החיוב לברך שהחיינו, ועוד מעלה יש לברכת לישב בסוכה שהיא ברכה שבודאי חייב לברכה היום, מה שאין כן ברכת הזמן היא רק מצד ספק שמא אתמול היה יום חול והיום הוא היום טוב, באופן זה ודאי שיש להקדימה, וכהכרעת האחרונים. [דבריו הם לשיטתו שמצוה דאורייתא נחשבת למקודשת על פני מצוה דרבנן, אך ראה בפניני הלכה לעיל (פ"ט). שיש חולקים בזה].

אולם **במהר"ם שיק** (שו"ת, או"ח סי' שכ"ג ד"ה ומה) כתב לפקפק על מה שכתב שברכת ישיבת סוכה בלילה השני היא דאורייתא וברכת זמן היא דרבנן, ולכן ברכת הסוכה מקודשת מברכת הזמן, שכתב **השאגת אריה** (סי' כח) להוכיח מסוגייתנו (להלן צ"א). שדווקא בשני מצות חיוביות יש לומר שתדיר קודם או מקודש קודם, אבל במצוה שאינה חייב לקיימה אלא היא רשות כגון ציצית שאם אין לו טלית אינו חייב לקנות, אין בה דין קדימה כלל אף על פי שהיא מצויה בתדירות, מפני שתדיר המצוי [ואינו מחויב] אינו נחשב לתדיר, והוא הדין לענין מקודש.

ולפי זה גם מצות סוכה בלילה השני אינה מקודשת אלא מדרבנן ולא מדאורייתא, מפני שביום השני אם אינו רוצה לאכול ולישון פטור מן הסוכה מן התורה, ורק מדרבנן חייב לאכול בסוכה בלילה השני, נמצא שהחיוב ביום השני במצות סוכה הוא רק מדרבנן, [ואף על פי שמקיים מצוה דאורייתא בישיבתו בסוכה, אין זה אלא מצוה קיומית ולא חיובית] ובזה אין אומרים שיקדים את ברכתו לברכה על הזמן שהיא תדירה יותר.

הוצאת שמן מן הנר או עצים ממדורה ביום טוב

בגמרא ביצה (כב.) מבואר, הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר, והמסתפק ממנו חייב משום מכבה. ונחלקו הראשונים בביאור האיסור של מסתפק, תוספות (ד"ה והמסתפק) פירשו שאין הטעם שאם יקח מהשמן הנר יתכבה בזמן קצר יותר, שזה נחשב רק לגרם כבוי ומותר לגרום לכבוי הנר ביום טוב, וגם בשבת אינו חייב אם גורם לנר שיתכבה מהר יותר, אלא הטעם הוא שבשעה שהוא לוקח שמן מהנר אור הנר נחלש קצת, כיון שאין הנר יכול להאיר כל כך כשיש שמן מועט בנר, וזה נראה ככיבוי. ומכאן כתבו התוספות שיש להתיר לחתוך באור מלמטה נר של שעה, כיון שבשעה שחותך אותו אינו מכחיש מאורו כלל אף על גב שהוא גורם לכיבוי.

והרא"ש (שם פ"ב סי' יז) הקשה על דברי התוספות מהאמור בשבת (כט:): שאסור ליתן שפופרת על פי הנר שתהא מנטפת לתוך הנר, שמא יקח קצת מהשמן להשתמש בו, והיינו על כרחך מפני שממהר הכיבוי ולא משום שמכחיש את האור, שהרי אף אם יקח מעט שמן לא יכחיש אור הנר כלל, שהרי אין השמן בתוך הנר. ולכן פירש שהאיסור הוא משום שממהר כיבוי, ובוזה אפילו הסוברים שגרם כיבוי מותר (שבת קכ.), כאן סוברים הם שחייב, שמה שאמרו שגרם כיבוי מותר, הוא רק באופן שאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע שמה הדליקה, אבל כאן הרי הוא נוגע בנר עצמו, והשמן והפתילה שתיהן גורמים את הדליקה, ולכן הממעט מאחד מהן וממהר את הכיבוי חייב.

להלכה פסק השולחן ערוך (או"ח סי' תקיד ס"ג) כשיטת **הרא"ש**, וכתב, נר של שעה שרוצה להדליקו ביו"ט וחס עליו שלא ישרף כולו, יכול ליתן סביבו קודם שידליקו דבר המונע מלישרף, בענין שיכבה כשיגיע שם. ופירש המגן אברהם (סק"ז) שלכן אסור ליתן דבר סביבו לאחר שהדליקו, כיון שהוא גרם כיבוי, ולדעת **הרא"ש** גם גרם כיבוי אסור.

אולם **הרמ"א** פסק כהתוספות, וכתב שיש מתירין לחתוך נר של שעה באור, דהיינו שמדליקים גם למטה כדי לקצרה, וכן נוהגין. ופירש המשנה ברורה (ס"ק כב) משום שסובר שזה בכלל גרם כיבוי שמותר ביום טוב, ולמעשה פסק המשנה ברורה (ס"ק כג) בשם כמה אחרונים שנכון להחמיר כדעת השולחן ערוך.

הקשה המנחת חינוך (מצוה קלג אות א) על שיטת **הרא"ש** הסובר שהממהר את הכיבוי חייב משום מכבה, ממה שאמרו בסוגייתנו, שהמוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב. ומשמע דווקא אם כיבה, אבל בהורדה לבד אינו מתחייב, והלא בזה שהוריד את הגחלת ממהר את הכיבוי. וציין למצל מאש (שו"ת, סי' נא) שהקשה כעין זה, שלגבי שבת נפסק שאם לוקח שמן מהנר חייב משום מכבה, ובסוגייתנו אמרו שרק אם מכבה את הגחלת חייב, אבל בהורדת גחלת מן המזבח אין חיוב אף שגורם לכיבויה.

המנחת חינוך ציין לדברי השולחן ערוך (או"ח סי' תקב ס"ב). והיינו שכתב השולחן ערוך, אגודה של עצים שהודלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשטמו ביו"ט ואינו דומה למסיר שמן מהנר. והוסיף **הרמ"א** ומותר ליקח עץ הדלוק מצד זה של מדורה ולהניחו בצד אחר, הואיל ואינו מכין לכיבוי. וביאר במשנה ברורה (ס"ק יט) שלדעת השולחן ערוך, אם אחזה בהם האש אסור לסלקן דווקא כשהם אגודין ביחד, אבל אם אין אגודין יחד אפילו אותן שאחזה בהן האש מותר לסלקן.

כבתול

הצמר שבכבשים וכו' בזמן שהם מחוברים יעלו פרשו לא יעלו

כתיב (ויקרא כא א) 'ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן וגו', ופירש רש"י אמור ואמרת להזהיר הגדולים על הקטנים. יש לרמז בזה על פי דאיתא הצמר שבכבשים והקרנים והטלפים בזמן שהם מחוברים יעלו פרשו לא יעלו, על פי הידוע גודל מעלת הצדיקים ודיבוק חכמים שבדור אשר מפייהם אנו חיים, וכל הדבוק בהם לא יזנח לעולם להיות לו עליה להכלל בתוך הצדיקים בעבודתם, כמ"ש (תהלים קטו ג) 'ברך יראי ה' הקטנים עם הגדולים', פירוש אם הקטנים הם מחוברים עם הגדולים גם הם בכלל הברכה כמ"ש (שיר השירים א) 'אכלתי יערי עם דבשי'.

וזה פירוש המשנה הצמר שבכבשים כו' כל זמן שהם מחוברים יעלו אפילו הם דבר נמאס וריחו רע, עם כל זאת אם הם מחוברים יעלו גם כן לריח ניחח. פרשו לא יעלו, לרמז אם הם פורשים מן הצדיק ח"ו לא יעלו אין לו עוד עלי' כלל, ומאז כן בכל דור ודור ודורשיו עד ביאת הגואל, כל הדבוק בהם יש להם עליה לכל הנשמות לא ידח מהם נדח. וזה שאמר אמור אל הכהנים כו' ופירש רש"י להזהיר הגדולים על הקטנים לזרז הצדיקים שבדור להעלות את הקטנים עמהם בעבודתם, כמו שאמר יוסף לאחיו (בראשית מג ג) 'לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם', פירוש לפי דעותיכם שאני שפל בעיניכם כמו שעלה ברוחם לדון אותו להריגה ח"ו, לזאת אמר להם לבל יזנחו אותו ולהעלות גם אותו עמהם, כמ"ש להזהיר הגדולים על הקטנים, והבן.

(תפארת שלמה, אמר)

איברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר

לשיטת הנמוקי יוסף אשו משום חציו, למה אמרו חז"ל (תענית כט.) אמר רבי יוחנן אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתיו אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף. אלא לענין האיש המבעיר אש נחשב כל המעשה כאילו נעשה מתחילתו, לעומת זאת בשריפת בית המקדש איננו הולך אחרי השורף אלא אחרי הנשרף והרי עיקרו נשרף בעשירי, וראיה איברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר, לא אמרינן במועט כאילו נשרף כולו.

(בית יחזקאל, ליקוטים)

אין לינה מועלת בראשו של מזבח

שמעתי מכ"ק אא"ז אדמו"ר מגור שאמר, איתא בספר קול שמחה, שכאשר בא לאדם איזה הערה צריך לראות שילין אצלו שיהיה דבר של קיימא, ואמר עוד הנה איתא אין לינה מועלת בראשו של מזבח, פירוש משום שבא למקום גבוה כזה, אין לינה מועלת כי הוא למעלה מן הזמן.

(ליקוטי יהודה, ויצא)

שָׁפָה בְּרוּרָה

מהדורת הש"ס המבוארת היחידה עם כל המעלות החשובות ללומד:

☞ תבנית הגמרא מתוך תלמוד בבלי' עזו והדר מהדורת פריעדמאן עם כל המעלות וההוספות על הדף, כולל 'הגהות וציורים' המכיל את כל ההערות החשובות ללומדים.

☞ **משנת הראשונים** - לקט ביאורי הראשונים על דרך הפשט מודפס על הדף.

☞ **פירוש המדרש"א** על הש"ס מהדורת 'עזו והדר' עם ה'הגהות והערות'.

☞ הביאור מבוסס על פי פירוש רש"י והראשונים וכל ספרי המפרשים, ונערך באופן יסודי בידי עורכי ש"ס 'מתיבתא'.

☞ הביאור הייחודי על הדף, הינו פרי גיעה ומומחיות מיוחדת של 'תמצות' מתוך הביאור הנרחב ממהדורת 'מתיבתא' הכולל את כל הפירושים שיש על הדף.

☞ הביאור ערוך בלשון הקודש ובשפה ברורה, ללא עירוב זמורת זר חול בקודש ח"ו.

☞ המהדורה היחידה שנערכת על טהרת הקודש, בידי צוות ענק של יראי שמים, רמ"ם תלמידי חכמים ומורי הוראה, בהסכמת ובהכוונת גדולי ישראל שליט"א.

☞ הביאור כולל - בדרך כלל - עמוד אחד בלבד מול כל עמוד גמרא. ייחודיות הביאור באה לידי ביטוי במקומות השונים הסבר רב, בו הביאור מתרחב גם מעט לדף אחד ללא דילוג בשום הסבר נחוץ.

☞ **עיוני הפשט** - מדור מיוחד בסוף המסכת עם הקושיות והתירוצים המרכזיים וההערות החשובות בכל סוגיא. כך יוכל כל לומד להשיג את הבנת הנקודות העיקריות של הסוגיא.

☞ הקדמה מקיפה לכל מסכת.

☞ **מושגי המסכת** הקדמה למסכת בה מבוארים כל המושגים המובאים במסכת זו.

☞ **מבוא קצר** בתחילת כל סוגיא המסייע להבין את נבכי הסוגיא.

☞ הביאור נוסח לאחר עריכתו ע"י צוות תלמידי חכמים מומחים ללשון, כדי להעניק ללומד פשטות ובהירות שתלווה אותו לאורך כל מהלך הסוגיא בקו אחיד וברור.

☞ **עימוד מאיר עינים** שאין דומה לו, חד וברור באותיות משיבות נפש.

☞ מודפס על נייר קרם משובח תוצרת חו"ל (ללא חיילול שבת ח"ו).

☞ **כריכה איכותית מפוארת** מסקאי עבה במיוחד, הנשמרת לאורך שנים רבות.

כולם לומדים
ב'שפה ברורה'

25 כרכים

תלמוד בבלי המבואר

שָׁפָה בְּרוּרָה

המהדורה הקצרה המושלמת

מבית

'מת'בתא'

לראשונה בעולם התורה

כל מסכת מבוארת בכרך אחד בתוספת מדורי עיון והלכה המהדורה היחידה שזכתה לברכתם ולהסכמתם של כל גדולי ישראל שליט"א

מתאימה לכל לימוד!

לשינון - ללמוד הרבה יותר

לחזרה - לזכור הרבה יותר

ללימוד הדף היומי - להספיק בקביעות את הדף

לניצול הזמן - ללמוד גם כשהריכוז קשה

לנטיעה - לקיים מצות 'ובלכתך בדרך'

לקנין ש"ס - לרכוש ידיעה בש"ס

לכבי תורה - לשמר את משנת לימודם

למדינת ארץ ישראל

מוקד מצויים והזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה